

Broj: 02-05-21020-3/11
Sarajevo, 30.06.2011. godine

Na osnovu čl. 22. i 24. stav 4. Zakona o Vladi Kantona Sarajevo ("Službene novine Kantona Sarajevo", broj: 24/03 - Prečišćeni tekst), a u vezi sa članom 26. stav 2. Zakona o novčanim podsticajima u primarnoj poljoprivrednoj proizvodnji na području Kantona Sarajevo ("Službene novine Kantona Sarajevo", broj: 9/08), Vlada Kantona Sarajevo, na **25. sjednici održanoj 30.06.2011. godine**, donijela je sljedeći

ZAKLJUČAK

1. Prihvata se Informacija o realizaciji novčanih sredstava podsticaja za 2010. godinu po Zakonu o novčanim podsticajima u primarnoj poljoprivrednoj proizvodnji na području Kantona Sarajevo.
2. Informacija iz tačke 1. ovog Zaključka dostavlja se Skupštini Kantona Sarajevo, informativno.

P R E M I J E R

Fikret Musić

Dostaviti:

1. Predsjedavajuća Skupštine Kantona Sarajevo
2. Skupština Kantona Sarajevo
3. Premijer Kantona Sarajevo
4. Ministarstvo privrede
5. Ministarstvo finansija
6. Evidencija
7. A r h i v a

web: <http://vlada.ks.gov.ba>
e-mail: premijer@ks.gov.ba
Tel: + 387 (0) 33 562-068, 562-070
Fax: + 387 (0) 33 562-211
Sarajevo, Reisa Džemaludina Čauševića 1

Bosna i Hercegovina
Federacija Bosne i Hercegovine
KANTON SARAJEVO
VLADA KANTONA SARAJEVO

I N F O R M A C I J A
O REALIZACIJI NOVČANIH SREDSTAVA PODSTICAJA ZA 2010. GODINU
PO ZAKONU O NOVČANIM PODSTICAJIMA U PRIMARNOJ
POLJOPRIVREDNOJ PROIZVODNJI NA PODRUČJU KANTONA SARAJEVO

Sarajevo, juni, 2011. godine

Kanton Sarajevo zauzima površinu od 126.994,59 ha, od čega na poljoprivredno zemljište otpada 48.118,97 ha ili 38 %. U strukturi poljoprivrednog zemljišta dominiraju livade i pašnjaci sa oko 69 % ili 33.202 ha, dok na zemljište više prirodne efikasnosti (oranice, vrtovi i voćnjaci) otpada 31 % ili 14.916,97 ha. Iz navedenog pregleda zemljišnih površina može se zaključiti da Kanton raspolaže značajnim zemljišnim resursima za bavljenje poljoprivrednom proizvodnjom. Međutim, većina poljoprivrednog zemljišta nalazi se u brdskim i planinskim područjima, dok je neznatan dio uz vodotoke i ima karakteristike ravničarskog zemljišta, tako da se sukladno zemljišnim i klimatskim uslovima ovih područja razvijaju i vidovi poljoprivredne proizvodnje.

Posebno treba istaći činjenicu da se određena područja Kantona karakterišu kao ekološki čista sredina, što daje mogućnost za proizvodnju ekološke hrane koja je sve više tražena na tržištu.

Pored zemljišnih, Kanton Sarajevo raspolaže i značajnim proizvodnim i prerađivačkim kapacitetima prehrambene industrije.

Iz oblasti prerade mlijeka, izgrađeni su značajni prerađivački kapaciteti sa mogućnošću prerade od nekoliko desetina miliona litara mlijeka godišnje, što prevazilazi postojeći obim proizvodnje u Kantonu Sarajevo. Navodimo neke od njih: “Milkos”, i “Canpu” d.o.o.

U oblasti prerade mesa i preradi mesnih preradevina, također postoje značajni kapaciteti, a i njihovi proizvodni potencijali višestruko nadmašuju obim proizvodnje u Kantonu Sarajevo. Najznačajniji su: “Brajlović”, “Akova-group”, “Mujanović”, “Dayton Export – import”, “Brojler”, “Petitor” i dr.

Za otkup i preradu jagodastog voća, šumskih plodova i ljekovitog bilja, značajnije kapacitete izgradili su: “Klas”, “Halilović”, “Boletus”, “Citius”, “Faveda” i dr.

U poslijeratnoj obnovi realizovano je niz projekata rekonstrukcije poljoprivrednih gazdinstava, tako da je postignut određeni napredak i pokrenuta značajnija proizvodnja. Trenutno je određeni broj farmi dostigao zavidnu primarnu proizvodnju od kojih možemo istaći farmu „Butmir“, koja sa preko 550 grla muznih krava spada u jednu od najvećih farmi u Bosni i Hercegovini.

Ipak, iako Kanton Sarajevo raspolaže značajnim prirodnim potencijalom i različitim prerađivačkim kapacitetima, poljoprivredna proizvodnja je još uvijek daleko ispod realnih mogućnosti i stvarnih potreba Kantona Sarajevo.

Ovakva situacija uzrokovana je nizom faktora:

- primarna poljoprivredna proizvodnja je tokom proteklog rata pretrpjela velike štete, stočni fond je skoro uništen, voćnjaci zapušteni, poljoprivredno zemljište degradirano, a zbog dugogodišnjeg neobrađivanja umanjena mu je proizvodna vrijednost,
- nedostatak sredstava za značajnije investiciono opremanje poljoprivrednih gazdinstava,
- većina stanovništva ruralnih područja su starije dobi tako da nisu radno sposobni za pokretanje značajnijih investicijskih poduhvata,
- mladi i radno sposobni osjete nedostatak osnovnih preduslova za kvalitetniji život u ruralnim područjima, kao što su osnovni infrastrukturni sadržaji, kvalitetna komunikacija,
- nedostupnost osnovnih institucija i sl. Dovoljno je napomenuti npr. opremljenost

osnovnih zdravstvenih i obrazovnih institucija, pokrivenost javnim prevozom, TV signalom itd, tako da napuštaju ova područja,

- evidentan je i neravnomjeran razvoj Kantona, uz znatno zaostajanje ruralnih područja,

- većina poljoprivrednih gazdinstava ne posjeduje savremenu mehanizaciju kao preduslov efikasnije i kvalitetnije poljoprivredne proizvodnje,

- poljoprivredni proizvodi proizvedeni na ekstenzivan način, ne mogu imati konkurentnu prodajnu cijenu na otvorenom tržištu i poljoprivredna proizvodnja je neprofitabilna, tako da podsticajne mjere imaju veliki značaj za primarnu poljoprivrednu proizvodnju,

- jedan od sve izraženijih problema je pojava ekstremnih klimatskih varijacija tokom vegetacionog perioda tako da poljoprivredna proizvodnja postaje sve rizičnija.

Sve nabrojano su razlozi da se raseljeno seseosko stanovništvo ne vraća u ruralna područja, a prisutna je pojava da i ona domaćinstva koja su se vratila na gazdinstva ponovo odlaze u urbano područje Kantona Sarajevo. Ovo se dešava iz razloga što domaćinstvo svojim radom na svom poljoprivrednom gazdinstvu ne može osigurati pristojan život svojih članova, a da ne spominjemo ostvarenje neke dobiti, zbog visokih cijena repro materijala, nemogućnosti plasmana proizvoda, neredovne naplate prodanih proizvoda itd. Zato je neophodan nastavak i povećanje obima pomoći države u vidu podsticajnih mjera primarnoj poljoprivrednoj proizvodnji kako bi se domaćinstva koja posjeduju zemljišne i druge poljoprivredne resurse zadržala na svojim imanjima.

Obaveza države je da značajnije ulaže u ovu oblast čime bi se u znatnoj mjeri riješilo pitanje proizvodnje hrane, kao i mogućnosti radnog angažovanja značajnog broja nezaposlenih, uz relativno mala ulaganja.

Stoga je Vlada Kantona Sarajevo još 2004. godine, definisala poljoprivredu kao jedan od strateških ciljeva daljnjeg razvoja Kantona Sarajevo. U tom cilju su u kontinuitetu izdvajana ne mala budžetska sredstva za podsticaje u primarnoj poljoprivrednoj proizvodnji.

Vlada Federacije Bosne i Hercegovine donijela je nekoliko sistemskih zakona iz oblasti poljoprivrede i u kontinuitetu obezbjeđuje značajna budžetska sredstva za podsticaje u poljoprivredi.

Međutim, činjenica da je najviše poljoprivrednih proizvoda na tržištu BiH, a i Kantona Sarajevo, uvezeno iz zemalja okruženja, koje daleko značajnijim iznosima obezbjeđuju različite subvencije i podsticaje svojim poljoprivrednim proizvođačima što je dovelo do toga da su takvi proizvodi znatno jeftiniji od domaćih, a samim tim su se domaći proizvođači našli u nepovoljnom položaju, odnosno postali su nekonkurentni kako na domaćem tako i na stranom tržištu. Stoga su neophodna sveobuhvatnija ulaganja u poljoprivrednu proizvodnju.

I. ZAKONSKI OKVIR

U cilju unapređenja primarne poljoprivredne proizvodnje na području Kantona, Vlada Kantona Sarajevo je 2004. godine usvojila Odluku o iznosima novčanih podsticaja za ostvarenu primarnu poljoprivrednu proizvodnju. U periodu 2004 - 2007 godine, novčani podsticaji za ostvarenu primarnu poljoprivrednu proizvodnju su implementirani na osnovu Odluka, koje je Vlada Kantona Sarajevo donosila za svaku kalendarsku godinu.

Iznosi novčanih podsticaja za pojedine vidove proizvodnje određivani su na bazi raspoloživih budžetskih sredstava.

Strategijom razvoja ruralnih dijelova Kantona Sarajevo, a koju je Skupština Kantona Sarajevo usvojila oktobra 2007. godine, definisano je nekoliko strateških ciljeva, čijom realizacijom će se postići intenzivniji razvoj svih segmenata života ruralnih područja.

Jedan od prioritetnih ciljeva, definisan ovom Strategijom, je razvoj proizvodnih aktivnosti u ruralnim područjima, a jedna od prihvaćenih mjera za realizaciju ovog cilja je podrška razvoju primarne poljoprivredne proizvodnje.

Na bazi ovakvih strateških opredjeljenja, Skupština Kantona Sarajevo je početkom 2008. godine, usvojila Zakon o novčanim podsticajima u primarnoj poljoprivrednoj proizvodnji na području Kantona Sarajevo ("Službene novine Kantona Sarajevo", broj 9/08).

Zakonom su utvrđene oblasti poljoprivrede, pojedini vidovi poljoprivredne proizvodnje te propisana metodologija za realizaciju novčanih podsticaja u primarnoj poljoprivrednoj proizvodnji. Značajna odredba ovog Zakona je da su predviđeni podsticaji za kapitalna ulaganja i investicije u objekte u funkciji primarne poljoprivredne proizvodnje, te podsticaji za nabavku poljoprivredne mehanizacije.

Cilj i efekti donesenog Zakona se manifestiraju kroz pokazatelje o ostvarenim pojedinim proizvodnjama. Zbog toga je i akcenat u ovom Izvještaju dat na prezentaciju pokazatelja o ostvarenim proizvodnjama i realiziranim iznosima novčanih podsticaja za pojedine proizvodnje.

Ovim izvještajem prezentirani su podaci u naturalnom i vrijednosnom obliku za ostvarenu proizvodnju, za koje osnovano možemo reći da su u značajnoj mjeri posljedica primjene ovih zakona, odnosno da su u velikoj mjeri direktna posljedica novčanih podsticaja u primarnoj poljoprivrednoj proizvodnji.

Analitički pregled poljoprivrednih proizvođača koji su ostvarili pravo na novčane podsticaje za pojedine segmente poljoprivredne proizvodnje u 2010. godini, prezentirani su na web stranici Ministarstva privrede (www.ks.gov.ba).

Članom 10. stav 2. Zakona, propisano je da ukupan iznos sredstava za podsticaje u primarnoj poljoprivrednoj proizvodnji ne može biti manji od 2 % od poreznih i neporeznih prihoda Budžeta Kantona Sarajevo za tekuću godinu. Na žalost, zbog nedostatka budžetskih sredstava, planirani iznosi za ove namjene, nisu dostigli ni 50 % propisanih sredstava.

Ne treba posebno naglašavati da su direktni novčani podsticaji i različite subvencije u svim fazama pojedinih proizvodnji daleko veći u svim zemljama u okruženju, što objektivno stavlja naše poljoprivredne proizvođače u dosta neravnopravnu tržišnu utakmicu. Domaći proizvodi su izloženi izrazito neravnopravnoj konkurenciji, te ne treba da čudi ogroman trgovinski deficit Bosne i Hercegovine i Kantona Sarajevo i u segmentu poljoprivrednih proizvoda.

Ipak, generalna ocjena samih poljoprivrednih proizvođača, a i velikog broja naučnih i stručnih radnika iz ove oblasti, je da su postavljeni dobri temelji za daljnji razvoj primarne poljoprivredne proizvodnje, te da uz neophodne korekcije postojećih zakonskih rješenja i poboljšanje sistema realizacije novčanih podsticaja sa aspekta njihove pravovremenosti i visine sredstava, možemo očekivati kvalitetniji razvoj primarne poljoprivredne proizvodnje.

Činjenica je da je u postojećim zakonskim rješenjima znatno prisutan i tzv. socijalni segment, što se prvenstveno manifestuje kroz mogućnost ostvarenja podsticaja za realtivno skromne obime pojedinih proizvodnji ili proizvodnje koje se objektivno ne mogu ni u budućnosti značajnije valorizirati na tržištu.

Iznos novčanih podsticaja po jedinici ostvarene proizvodnje, utvrđuje se za svaku budžetsku godinu Odlukom o iznosima novčanih podsticaja u primarnoj poljoprivrednoj proizvodnji u zavisnosti od raspoloživih budžetskih sredstava. Ministarstvo privrede Kantona Sarajevo organizuje javnu raspravu po prijedlogu Odluke, te nakon provedene javne rasprave istu dostavlja Vladi na usvajanje.

U tabeli br. 1. navode se iznosi novčanih podsticaja za pojedine vidove poljoprivredne proizvodnje za 2010. godinu.

Tabela br.1

	VRSTA PROIZVODNJE	Jedinica mjere	Iznos podsticaja po jed. mjere (KM)
I	ANIMALNA PROIZVODNJA		
1	Držanje mliječnih krava	grlo	90,00
2	Uzgoj priplodnih junica	grlo	300,00
3	Tov junadi	grlo	200,00
4	Držanje ovaca	grlo	15,00
5	Držanje koka nosilja	kom	0,70
6	Tov pilića (brojlera)	kom	0,20
7	Tov purana	kom	0,00
8	Inkubacijska proizvodnja jednodnevnih pilića	kom	0,05
9	Držanje pčelinjih društava	društvo	10,00
10	Proizvodnja svježeg mlijeka	litar	0,15
11	Organizovani otkup svježeg mlijeka	litar	0,07
12	Prerada svježeg mlijeka	litar	0,01
II	BILJNA PROIZVODNJA	ha	
1	Zasijane površine merkantilnim žitaricama	ha	400,00
2	Zasijane površine ljekovitim biljem	ha	1.000,00
3	Zasijane površine merkantilnim krompirom	ha	2.300,00
4	Zasijane površine povrćem	ha	2.500,00
5	Zasnivanje novih zasada jagodastog voća	ha	3.500,00
6	Zasnivanje novih zasada voća visokostablašica	ha	3.500,00
7	Podrška proizvodnji jagodastog voća	kg	0,40
8	Održavanje višegodiš. zasada voća visokostablašica	ha	1.000,00
7	Proizvodnja gljiva	t-supstanca	40,00
III	INVESTIRANJE U POLJOPRIVREDNA GAZDINSTVA		
1	Izgradnja objekata	m ²	60,00
2	Nabavka junica za formiranje stada	grlo	0,00
3	Nabavka mehanizacije i opreme	kom	20 %
4	Projekti zasnivanja voća na površini preko 1 ha	ha	0,00

Treba naglasiti da se primarna poljoprivredna proizvodnja podstiče i sredstvima Federacije BiH na osnovu Zakona o novčanoj podršci u primarnoj poljoprivrednoj

proizvodnji („Službene novine Federacije BiH“, broj 28/04), te da je u 2010. godini donesen novi Zakon o podsticajima u poljoprivredi i ruralnom razvoju («Službene novine Federacije BiH», broj 42/10) kojim se nastoji sadržajnije urediti ova oblast.

II. REALIZACIJA KANTONALNIH PODSTICAJA

Implementaciju novčanih podsticaja u primarnoj poljoprivrednoj proizvodnji (kantonalnih i federalnih), vrši Ministarstvo privrede Kantona Sarajevo putem Odjeljenja za poljoprivredne stručne poslove. U Odjeljnu je uposleno 6 (šest) državnih službenika - diplomiranih inženjera poljoprivrede i dva namještenika. Odjeljenje koristi prostorije Federalnog zavoda za poljoprivredu na Butmiru, bez naknade.

Procedura rješavanja zahtjeva obavlja se u skladu sa Zakonom o upravnom postupku, Zakona o novčanim podsticajima u primarnoj poljoprivrednoj proizvodnji, te drugim zakonima i propisima iz okvira rada organa uprave.

Za svaki formalno – pravno ispravan zahtjev, službenici Odjeljenja izlaze na lice mjesta i utvrđuju činjenično stanje, te zapisnički konstatuju proizvodnju. Nakon provedenog postupka utvrđivanja činjeničnog stanja i provjere navoda iz svakog zahtjeva, Ministarstvo privrede donosi Rješenje o ostvarivanju ili ne ostvarivanju prava na novčane podsticaje u primarnoj poljoprivrednoj proizvodnji za proizvodnju navedenu u Zahtjevu.

Na osnovu donesenog Rješenja, nalog za doznaku novčanih sredstava na žiro – račun poljoprivrednog proizvođača, dostavlja se Ministarstvu finansija na realizaciju.

Inspeksijski nadzor nad provođenjem Zakona o podsticajima i propisa donesenih na osnovu ovog Zakona vrše Kantonalni poljoprivredni inspektori.

U 2010. godini ukupno je zaprimljeno 2.491 pojedinačnih zahtjeva za ostvarivanje prava na novčani podsticaj u primarnoj poljoprivrednoj proizvodnji, od čega je 77 zahtjeva zbog ciklusa proizvodnje preuzeto iz 2009. godine. Svi zahtjevi su obrađeni, konstatovano je stanje proizvodnje na terenu, te u proceduri upravnog rješavanja, svi zahtjevi riješeni.

Positivno je riješeno 2.280 zahtjeva, 90 zahtjeva je odbijeno, kod 37 zahtjeva stranka je odustala od postupka rješavanja, a 84 predmeta su, zbog trajanja ciklusa proizvodnje, preneseni u 2011. godinu.

1. Realizacija podsticaja po vidovima proizvodnje

Budžetom Kantona Sarajevo za 2010. godinu za podsticaje u poljoprivredi planirana su sredstva u iznosu od 4.011.029,08 KM, a također i iznos ostvarenog pravo na novčane podsticaje je 4.011.029,08 KM. Sva ostvarena prava na novčani podsticaj u 2010. godini su isplaćena.

U tabeli 2. prikazana je realizacija novčnih podsticaja po strukturi proizvodnje u 2010. godini izražena u KM.

	VRSTA PROIZVODNJE	IZNOS (KM)
I	ANIMALNA PROIZVODNJA	
1	Držanje mliječnih krava	185.400,00

2	Uzgoj priplodnih junica	284.400,00
3	Tov junadi	232.000,00
4	Držanje ovaca	613.395,00
5	Držanje koka nosilja	32.559,10
6	Tov pilića (brojlera)	230.279,20
7	Tov purana	0,00
8	Inkubacijska proizvodnja jednodnev. pilića	28.542,40
9	Držanje pčelinjih društava	130.880,00
10	Proizvodnja svježeg mlijeka	916.984,08
11	Organizovani otkup mlijeka	172.815,84
12	Prerada svježeg mlijeka	83.771,79
		2.911.027,41
II	BILJNA PROIZVODNJA	
1	Zasijane površine merkantilnim žitaricama	297.876,00
2	Zasijane površine ljekovitim biljem	8.900,00
3	Zasijane površine merkantilnim krompirom	312.984,00
4	Zasijane površine povrćem	90.600,00
5	Jagodasto voće (novi i stari zasadi)	10.839,72
6	Voćnjaci (novi i stari zasadi)	44.125,00
7	Proizvodnja gljiva (tone komposta)	23.206,20
		788.530,92
III	INVESTIRANJE U POLJOPRIVREDNA GAZDINSTVA	
1.	Izgradnja objekata	70.759,80
2.	Nabavka junica za formiranje osnovnog stada	0,00
3.	Nabavka mehanizacije i opreme	240.710,95
4.	Projekti zasnivanja voća	0,00
		311.470,75
	UKUPNO	4.011.029,08

Zakonom o novčanim podsticajima podstiču se 23 vida poljoprivredne proizvodnje. U sljedećoj tabeli dajemo pregled ostvarenog prava na novčani podsticaj u 2008., 2009. i 2010. godini po vidovima proizvodnje.

Tabela br.3.

	VRSTA PROIZVODNJE	2008.g. (KM)	2009.g. (KM)	2010.g. (KM)	Index
I	ANIMALNA PROIZVODNJA				
1	Držanje mliječnih krava	198.000,00	212.200,00	185.400,00	87,37
2	Uzgoj priplodnih junica	402.400,00	355.200,00	284.400,00	80,06
3	Tov junadi	151.250,00	168.500,00	232.000,00	137,68
4	Držanje ovaca	873.240,00	760.300,00	613.395,00	80,67
5	Držanje koka nosilja	70.600,00	65.350,00	32.559,10	49,82
6	Tov pilića (brojlera)	342.233,40	279.268,75	230.279,20	82,46
7	Tov purana	0,00	0,00	0,00	
8	Inkubacijska proizv. jednodnev. pilića	49.269,30	57.413,70	28.542,40	49,71
9	Držanje pčelinjih društava	154.840,00	176.565,00	130.880,00	74,12
10	Proizvodnja svježeg mlijeka	664.002,88	921.892,21	916.984,08	99,47
11	Organizovani otkup	118.475,28	176.558,13	172.815,84	97,98

	mlijeka				
12	Prerada svježeg mlijeka	154.742,88	171.287,63	83.771,79	48,10
		3.179.053,74	3.344.535,42	2.911.027,41	87,04
II	BILJNA PROIZVODNJA				
1	Zasijane površine merkantilnim žitaricama	245.748,00	356.083,00	297.876,00	83,65
2	Zasijane površine ljekovitim biljem	98.400,00	58.050,00	8.900,00	15,33
3	Zasijane površine merkantilnim krompirom	119.278,00	162.925,00	312.984,00	192,10
4	Zasijane površine povrćem	16.375,00	34.775,00	90.600,00	260,53
5	Jagodasto voće (novi i stari zasadi)	9.782,16	13.532,47	10.839,72	80,10
6	Voćnjaci (novi i stari zasadi)	32.050,49	47.110,00	44.125,00	
7	Proizvodnja gljiva (tone komposta)	34.532,15	56.891,64	23.206,20	93,66
		556.165,80	729.367,11	788.530,92	40,79
III	INVESTIRANJE U POLJOPRIVREDNA GAZDINSTVA				
1.	Izgradnja objekata	348.922,70	132.060,60	70.759,80	108,11
2.	Nabavka junica za formiranje osnovnog stada	140.000,00	5.000,00	0,00	53,58
3.	Nabavka mehanizacije i opreme	254.430,38	166.851,25	240.710,95	144,26
4.	Projekti zasnivanja voća	0,00	0,00	0,00	
		745.356,08	303.911,85	311.470,75	102,49
	UKUPNO	4.478.572,62	4.377.814,38	4.011.029,08	91,62

Iz pregleda koji je prezentiran tabelom 3. evidentno je da se od 2008. godine kontinuirano smanjivao ukupan iznos realizovanih novčanih sredstava za podsticaje, na osnovu čega bi se moglo zaključiti da je u navedenom periodu došlo do smanjenja poljoprivredne proizvodnje. Međutim, određene proizvodnje su imale kontinuirani rast u navedenom periodu iako su gore navedeni pokazatelji u opadanju. Razlog za ovakvo stanje je taj što se Odlukama o iznosu novčanih podsticaja kontinuirano smanjivao iznos podsticaja po jedinici pojedinih proizvodnji (npr. držanje mliječnih krava, ovaca, tov pilića, tov junadi, zasijane površine žitaricama, zasijane površine povrćem, zasnivanje voćnjaka i dr.), tako da imamo situaciju da je kod određenih proizvodnji evidentan rast proizvodnje, a realizacija novčanog podsticaja je u opadanju.

Međutim, kod određenih vidova proizvodnji prisutan je blagi pad. Posebno je izražen pad kod investicija u poljoprivredna gazdinstva gdje se sve manje izdvaja sredstava. Sigurno je da se ekonomska kriza, koja je okarakterisala 2009. i 2010. godinu, negativno odrazila na investiranje u poljoprivredna gazdinstva. Međutim, ohrabruje činjenica da je prisutan trend rasta onih vidova primarne poljoprivredne proizvodnje za koje Kanton ima najbolje predispozicije.

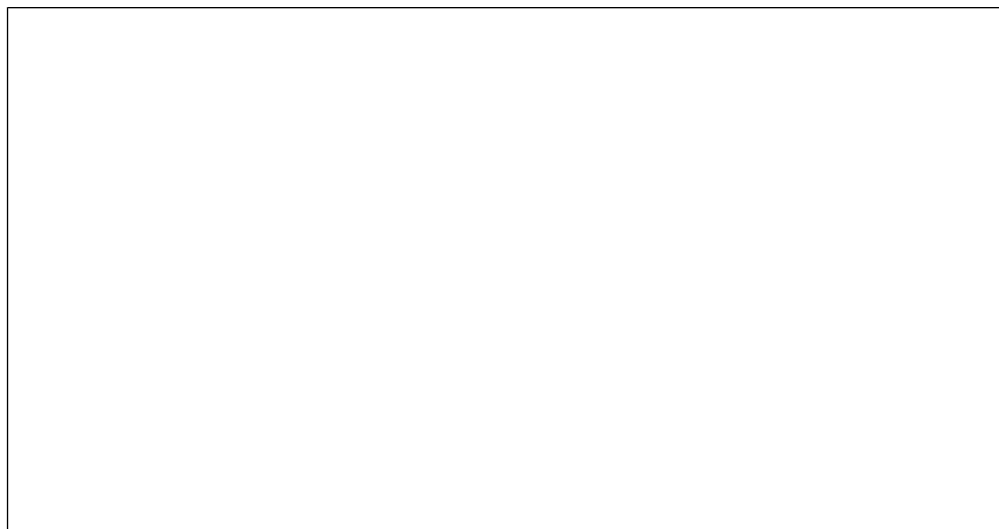
U tabeli 4. prezentirano je procentualno učešće realizacije ostvarenih prava na podsticaje u oblasti animalne proizvodnje, biljne proizvodnje i kapitalnih ulaganja.

Tabela br.4.

Vrsta proizvodnje	Realizovano	% učešća
Animalna proizvodnja	2.911.027,41	72,60
Biljna proizvodnja	788.530,92	19,60
Investiranje u poljoprivredna gazdinstva – kapitalna ulaganja	311.470,75	7,80
UKUPNO	4.011.029,08	100,00

Kao što je vidljivo iz tabele br. 4 u 2010. godini 72,60 % novčanih sredstava je realizirano u oblasti animalne proizvodnje, 19,6 % u segmentu biljne proizvodnje, a 7,80 % je realizirano kao podsticaj investicijama u poljoprivredna gazdinstva.

Grafički prikaz realizacije podsticaja po strukturi proizvodnje izražen u KM

U tabeli br 3. dat je prikaz ostvarenih prava na novčanih podsticaja u 2010. godini. Na bazi ovog podatka u tabeli br. 5. dat je pregled realizacije obima proizvodnje za koje su ostvareni podsticaji u 2008., 2009. i 2010. godini.

Pregled ostvarene proizvodnje za period 2008-2010.god. izražen u jedinici mjere.

Tabela br.5

	VRSTA PROIZVODNJE	2008.g.	2009.g.	2010.g.	Index
I	ANIMALNA PROIZVODNJA	Kom/grla/ lit.	Kom/grla/ lit.	Kom/grla/ lit.	
1	Držanje mliječnih krava	1.980	2.122	2.060	97,07
2	Uzgoj priplodnih junica	1.006	888	948	106,75
3	Tov junadi	605	674	1.160	172,10
4	Držanje ovaca	43.602	38.015	40.893	107,57
5	Držanje koka nosilja	70.600	65.350	46.513	71,17
6	Tov pilića (brojlera)	1.140.778	1.117.075	1.151.396	103,07
7	Tov purana	0,00	0,00	0,00	
8	Inkubacijaska proizv. jednodnev. pilića	492.693	574.137	570.848	99,42

9	Držanje pčelinjih društava	10.335	11.771	13.088	111,18
10	Proizvodnja svježeg mlijeka	5.533.357	6.145.948	6.113.227	99,46
II	BILJNA PROIZVODNJA	ha	ha	ha	
1	Zasijane površ. merkantilnim žitaricama	409,6	593,5	744,69	125,47
2	Zasijane površine ljekovitim biljem	65,6	38,7	8,9	23
3	Zasijane površ. merkantilnim krompirom	47,7	65,2	136,08	208,71
4	Zasijane površine povrćem	6,55	13,9	36,24	260,72
5	Jagodasto voće (novi i stari zasadi)	24,45	3,4	3,10	91,20
6	Voćnjaci (novi i stari zasadi)	32,05	11,8	12,61	106,86
7	Proizvodnja gljiva (tone komposta)	690,6	948,2	580,16	61,9
III	INVESTIRANJE U POLJOPRIVREDNA GAZDINSTVA				
1.	Izgradnja objekata	2.740 m ²	1.886,6	1.179,3	62,50
2.	Nabavka junica za form.osnovnog stada	280	10	0,00	
3.	Nabavka mehanizacije i opreme	166	115	107	93,04
4.	Projekti zasnivanja voća	0,00	0,00	0,00	

Podaci prezentirani u tabeli br. 5. daju sliku o kretanju obima poljoprivrene proizvodnje u navedenom periodu. Analizirajući navedene podatke možemo konstatovati da je i u 2010. znatan broj proizvodnji zadržao trend kontinuiranog rasta, ali kod nekih vidova došlo je do pada proizvodnje, što je posebno izraženo kod investiranja u poljoprivredna gazdinstva. U toku daljnjeg izlaganja dat je kraći osvrt o kretanju obima proizvodnje pojedinih vidova poljoprivrede.

2. Realizacija podsticaja po općinama

U Tabeli br. 6 prezentiramo broj pozitivno riješenih zahtjeva po općinama u Kantonu Sarajevo.

Tabela br.6.

R.broj	Općina	Broj zahtjeva	%
1.	Stari grad	56	2,4
2.	Centar	94	4,2
3.	Novo Sarajevo	30	1,3
4.	Novi Grad	158	7,0
5.	Ilidža	236	10,3
6.	Hadžići	577	25,3
7.	Trnovo	258	11,3
8.	Ilijaš	607	26,5
9.	Vogošća	264	11,7
	UKUPNO	2.280	100,00

Prikazani podaci ne uključuju 1492 (373 kooperanta x 4 kvartala) podnesena zahtjeva za proizvodnju mlijeka, jer u ime proizvođača zahtjeve podnose registrirani otkupljivači, te se ovi podaci ne mogu precizno razvrstati prema administrativnim granicama općina.

U tabeli br.7. prezentiramo realizaciju novčanih podsticaja po strukturi proizvodnje po općinama.

IZVJEŠTAJ O OSTVARENOM PRAVU NA NOVČANI PODSTICAJ PO OPĆINAMA U 2010 GODINI

Tabela 7.

	Centar	Hadžići	Iliđa	Ilijaš	N.Grad	N.Sar.	S.Grad	Trnovo	Vogošća	UKUPNO U KM
Animalna proizvodnja Držanje mliječnih krava	5.220,00	17.730,00	62.010,00	50.310,00	9.720,00	1.620,00	2.790,00	13.590,00	22.410,00	185.400,00
Uzgoj priplodnih junica	8.700,00	62.700,00	71.100,00	61.500,00	19.800,00	3.000,00	5.100,00	12.600,00	39.900,00	284.400,00
Tov junadi	12.400,00	9.400,00	13.400,00	153.000,00	13.400,00	0,00	0,00	0,00	30.400,00	232.000,00
Držanje ovaca	19.155,00	146.460,00	46.260,00	129.615,00	44.355,00	0,00	12.360,00	145.710,00	69.480,00	613.395,00
Držanje koka nosilja	2.520,00	3.500,00	5.301,10	17.710,00	0,00	0,00	0,00	1.008,00	2.520,00	32.559,10
Tov pilića	0,00	156.520,60	47.446,00	10.957,40	0,00	0,00	0,00	15.355,20	0,00	230.279,20
Podsticaj za ink. proiz. jed. pilića	0,00	0,00	10.574,50	2.252,70	0,00	0,00	0,00	0,00	15.715,20	28.542,40
Držanje pčelinjih društava	14.780,00	17.710,00	10.790,00	21.600,00	32.160,00	8.560,00	5.090,00	8.240,00	11.950,00	130.880,00
Proizvodnja svježeg mlijeka	58.394,49	346.622,12	464.814,75	0,00	0,00	0,00	13.315,20	24.254,77	9.582,75	916.984,08
Otkup svježeg mlijeka	33.760,23	114.051,00	0,00	0,00	0,00	0,00	9.213,76	11.318,90	4.471,95	172.815,84
Prerađeno svježe mlijeko	0,00	68.600,41	12.976,74	0,00	0,00	0,00	2.194,64	0,00	0,00	83.771,79
Ukupno-animalna proizvodnja	154.929,72	943.294,13	744.673,09	446.945,10	119.435,00	13.180,00	50.063,60	232.076,87	206.429,90	2.911.027,41
Biljna proizvodnja										
Merkatilne žitarice	13.316,00	36.160,00	14.864,00	203.692,00	1.288,00	140,00	7.480,00	15.456,00	5.480,00	297.876,00
Ljekovito bilje	600,00	0,00	0,00	7.600,00	0,00	0,00	0,00	700,00	0,00	8.900,00
Merkatilni krompir	10.810,00	89.148,00	33.442,00	135.355,00	7.360,00	0,00	690,00	21.827,00	14.352,00	312.984,00
Proizvodnja povrća	2.750,00	23.750,00	4.500,00	38.025,00	4.900,00	0,00	0,00	15.925,00	750,00	90.600,00
Podrška proizvodnji jag. voća	0,00	7.218,60	378,08	0,00	0,00	443,04	0,00	0,00	0,00	8.039,72
Višegodišnji zasadi voća visokost.	600,00	5.200,00	1.000,00	13.380,00	300,00	0,00	1.260,00	0,00	3.800,00	25.540,00
Novi zasad visokostablašica	1.750,00	805,00	2.450,00	3.500,00	875,00	1.050,00	3.850,00	4.305,00	0,00	18.585,00
Novi zasad jag. voća	350,00	350,00	350,00	0,00	0,00	350,00	700,00	700,00	0,00	2.800,00

Proizvodnja gljiva	0,00	0,00	2.835,60	0,00	11.626,20	0,00	7.452,00	0,00	1.292,40	23.206,20
Ukupno-biljna proizvodnja	30.176,00	162631,60	59819,68	401.552,00	26.349,2	1.983,04	21.432,00	58.913,00	25.674,40	788.530,92
Investicije u polj.gazdinstva										
Izgradnja objekta u stočarstvu	0,00	0,00	0,00	40.072,20	0,00	0,00	0,00	12.052,80	18.634,80	70.759,80
Nabavka steonih junica za for.os.st.	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Nabavka polj.mehanizacije	9.585,80	27.521,79	124.244,76	23.064,16	3.523,21	9.869,20	0,00	25.078,99	17.823,04	240.710,95
Projekti zasnivanja zasada voća	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Ukupno-investicije	9.585,80	27.521,79	124.244,76	63.136,36	3.523,21	9.869,20	0,00	37.131,79	36.457,84	311.470,75
UKUPNO :	194.691,52	1.133.447,52	928.737,53	911.633,46	149.307,41	25.032,24	71.495,60	328.121,66	268.562,14	4.011.029,08

III REALIZACIJA FEDERALNIH NOVČANIH PODSTICAJA

Odjeljenje obrađuje i Federalne podsticaje za područje Kantona Sarajevo. Federalni podsticaji implementiraju se na osnovu Zakona o novčanoj podršci u primarnoj poljoprivrednoj proizvodnji („Službene novine Federacije BiH” broj 28/04) i podzakonskih akata (Programa i Uputstva) kojima su definisani kriteriji za ostvarivanje podsticaja i novčani iznosi po jedinici proizvodnje.

U tabeli br. 8. dat je prikaz o broju podnesenih zahtjeva, o broju odbijenih zahtjeva, obimu proizvodnje i iznosu realiziranih podsticaja za svaki vid proizvodnje za koji je realizovan podsticaj na području Kantona Sarajevo.

Tabela br. 8.

R.b	Vrsta podsticaja	Pozitiv. riješeni zahtjevi	Odbijen i zahtjevi	Obim proizvodnje (kom, kg, l, ha)	Realizirani iznos (KM)
1.	Osnovno stado ovaca i koza	169	18	16 818	252.270,00
2.	Tov junadi	52	3	1 087	326.100,00
3.	Uzgoj rasplodnih junica	90	22	397	178.650,00
4.	Držanje pčelinjih društava	173	5	12 819	128.190,00
5.	18-nedeljne pilenke	4	0	55 850	33.510,00
6.	Proizvodnja mlijeka	47	1	5 645 614,50	903.298,80
7.	Sistem krava- tele	2	0	30	12.000,00
8.	Uzgoj konzumne ribe	1	1	22 190,60	9.085,77
9.	Proizvodnja hljebnih žitarica	4	9	36 770	4.413,24
10.	Heljda i ljekovito bilje	81	2	500,97	250.485,00
11.	Povrće	0	0	0	0
12.	Novi zasadi voćnjaka	13	3	4,83	32.240,00
13.	Zahtjevi koji nisu u skladu sa Uputstvom		16		
14.	PRENOS	45	13		
	UKUPNO	681	93	774	2.130.242,81

U tabelarnom pregledu naveli smo samo proizvodnje za koje su podnesene aplikacije na području Kantona Sarajevo, iako je Programom federalnih podsticaja obuhvaćeno znatno više proizvodnji. Naime, određeni vidovi podsticaja (ruralni razvoj i investicioni projekti) rješava Federalno ministarstvo, tako da nemamo podataka o broju pozitivno riješenih predmeta, niti o iznosu realizovanih sredstava. U tabeli br. 9. navodimo uporedne pokazatelje o realizaciji Federalnih novčanih podsticaja u 2008., 2009. i 2010. godini.

Tabela br. 9.

Rb.	Vrsta podsticaja	2008. god	2009. god	2010. god	Index
1.	Osnovno stado ovaca i koza	106.626,00	162.720,00	252.270,00	155,03
2.	Tov junadi	123.637,50	131.600,00	326.100,00	247,79
3.	Uzgoj rasplodnih junica	141.600,00	93.900,00	178.650,00	190,26
4.	Držanje pčelinjih društava	77.820,00	98.340,00	128.190,00	130,35
5.	18-nedeljne pilenke	15.832,00	13.731,00	33.510,00	244,04
6.	Proizvodnja mlijeka	858.986,44	1.060.233,02	903.298,80	85,20
7.	Sistem krava- tele	0,00	9.000,00	12.000,00	133,33
8.	Uzgoj konzumne ribe	0,00	0,00	9.085,77	
9.	Proizvodnja hljebnih žitarica	1.600,00		4.413,24	
10.	Heljda i ljekovito bilje	111.822,00	101.430,00	250.485,00	246,95
11.	Povrće	250,00	0,00	0	

12.	Novi zasadi voćnjaka	0,00	19.700,00	32.240,00	163,65
	UKUPNO	1.438.173,94	1.811.784,02	2.130.242,81	117,57

Iz navedenih podataka možemo vidjeti da je kod skoro svih vidova proizvodnji došlo do kontinuiranog povećanja novčanih sredstava, što je odraz uvećanja svih vidova proizvodnji.

IV EFEKTI PODSTICAJA NA POLJOPRIVREDNU PROIZVODNJU

Ekonomska kriza koja je okarakterisala 2009. i 2010. godinu, negativno se odrazila i na poljoprivrednu proizvodnju. Međutim i pored navedene krize, analizom podataka o ostvarenim proizvodnjama i realiziranim podsticajima u proteklom periodu, može se konstatovati povećanje proizvodnje kod određenih vidova poljoprivrede, ali takođe i blagi pad određenih proizvodnji. Smatramo da je pad obima proizvodnje znatno ublažen, zahvaljujući novčanim podsticajima.

U nastavku dajemo analizu kretanja obima nekih od podsticajnih proizvodnji.

1. Proizvodnja mlijeka

Proizvodnja mlijeka kao osnovne životne namirnice, je strateški cilj svake zajednice. Smatramo opravdanim da Kanton Sarajevo ovaj vid proizvodnje značajno direktno podstiče, a takođe i indirektno, podstičući uzgoj mliječnih grla i priplodnog podmatka. Proizvodnja mlijeka je jedna od proizvodnji koja se najviše odražava na korištenje poljoprivrednih resursa, te na angažovanje stanovništva za bavljenje poljoprivredom. Na području Kantona cca 350 gazdinstava se bave proizvodnjom mlijeka koje plasiraju putem opkupa, na osnovu čega možemo sagledati efekte ove proizvodnje na angažovanje stanovništva u poljoprivredi.

Proizvodnja mlijeka je strateška grana poljoprivrede i za Federaciju BiH, tako da je programom podsticaja započela sa podsticajima za mliječnu proizvodnju i ima jedan kontinuitet do danas. Proizvodnja mlijeka, kako smo već naveli, podstiče se Federalnim podsticajem i to sa 0,16 KM/l mlijeka, a na području Kantona Sarajevo sa još 0,15 KM/l mlijeka. Obzirom da je na području Kantona osiguran otkup mlijeka na skoro cijelom području, imamo situaciju da poljoprivrednici isporučuju mlijeko na vlastitoj farmi, uz osiguran podsticaj od 0,31 KM/l mlijeka.

Grafički prikaz kretanja proizvodnje mlijeka izražen u litrima.

U 2009. godini dostignuta je proizvodnja mlijeka od 6.456.852 litara, da bi u 2010. godini imala blagi pad na 6.113.227 litara. Jedan od razloga stagnacije u proizvodnji mlijeka je, kako navode poljoprivrednici, neredovna naplata za isporučeno mlijeko.

Međutim, ova proizvodnja dostigla je značajan nivo, ali je i to nedovoljno za potrebe Kantona jer se putem otkupa i prerade na području Kantona godišnje proizvede oko 15 litara mlijeka po stanovniku, što ukazuje na potrebu daljnjeg uvećanja ove proizvodnje.

Moramo ukazati i na činjenicu da je domaća proizvodnja mlijeka izložena velikoj konkurenciji proizvoda koji dolaze iz područja i zemalja koje imaju bolje pogodnosti za proizvodnju mlijeka, a i proizvodnja je značajnije podsticana.

Ipak, i pored ovakvih uslova, proizvodnja mlijeka u posljednjih nekoliko godina u Kantonu Sarajevo je zabilježila izuzetan rast, a prema potrebama građana našeg kantona, mogućnosti za njeno daljnje širenje su ogromne.

Ovdje moramo napomenuti da je uz proizvodnju mlijeka na području Kantona Sarajevo usko povezana proizvodnja uzgoja priplodnih junica koja se takođe podstiče kako kantonalnim tako i federalnim zakonom. Iako je potreban relativno duži vremenski period (oko dvije godine) da se od ženskog teleta uzgoji novo mliječno grlo, čiji uzgoj zahtijeva i znatne troškove bez ikakve dobiti u tom periodu, ipak možemo biti zadovoljni tendencijom porasta uzgoja priplodnih junica tj. novih mliječnih grla. Analizirajući ovu proizvodnju vidimo da je u toku 2009. godine došlo do blagog opadanja uzgoja priplodnih junica, ali već u 2010. godini ova proizvodnja se povećava pa se nadamo da će uz adekvatan podsticaj ona u narednom periodu znatno premašiti proizvodnju iz 2008. godine. Ako znamo da je krajem 2010. godine došlo do znatnog poskupljenja stočne hrane, a što se može odraziti na brojno stanje cjelokupnog stočnog fonda, to nam je jasno da će podsticajne mjere odigrati veliku ulogu u održavanju ovih proizvodnji. Prateći proizvodnju uzgoja priplodnih junica do sada, došli smo do spoznaje da se uveliko izmijenila i svijest naših primarnih poljoprivrednih proizvođača o značaju ženske teladi za proizvodnju mlijeka i povećanja cjelokupnog stočnog fonda, a što se vidi iz činjenice da se ženska telad vrlo rijetko do skoro nikako ne ubacuju u tov, odnosno sve više se ostavljaju za uzgoj rasplodnih junica od kojih kasnije postaju kvalitetna mliječna grla za proizvodnju mlijeka koja je, kao što smo ranije naglasili, strateška grana poljoprivrede.

2. Uzgoj ovaca

Ovčarstvo je vid poljoprivrede koja po zemljišno – klimatskim uvjetima i raspoloživim resursima Kantona Sarajevo, ima možda najpovoljnije uslove za razvoj. Takođe je i tradicionalno najprisutniji ovaj vid poljoprivredne proizvodnje na imanjima većine poljoprivrednika na području Kantona Sarajevo.

Grafički pregled obima proizvodnje za 2008, 2009. i 2010. godinu izražen u broju grla.

U iskazanim podacima o realizovanoj proizvodnji možemo vidjeti da je ova proizvodnja dostigla zavidan nivo.

Međutim, iako je dostignut zavidan nivo proizvodnje, iz grafičkog pregleda obima proizvodnje možemo vidjeti da je u određenom periodu bio prisutan pad proizvodnje. Kao i kod drugih vidova poljoprivrede i kod uzgoja ovaca javljaju se određeni problemi. Naime, u posljednje vrijeme, a što je posebno došlo do izražaja u 2009. godini godini, pojavila se povećana oboljelost ovaca od bruceloze. Zbog izražene pojave ove bolesti došlo je do umanjena proizvodnje, zbog koje je znatan broj farmera pretrpio štete, tj. na mnogim imanjima došlo je do eliminacije cjelokupnih stada ovaca zbog čega je i ukupan broj grla ovaca na području Kantona Sarajevo znatno smanjen. Međutim, već u 2010. godini, nakon suzbijanja ove bolesti, poljoprivredna domaćinstva se ponovno okreću nabavci osnovnih stada ovaca tako da i ova proizvodnja bilježi ponovni rast.

Na ovčarstvo se negativno odražavaju i niz drugih problema:

- prisutan je loš pasminski sastav grla kao posljedica nemogućnosti organizovane nabavke pasminskih rasplodnih ovaca,
- deficit kvalitetne krme,
- nepostojanje uzgojno-seleksijskog i savjetodavnog rada u ovčarstvu,
- nedovoljna i neadekvatna zaštita u ovčarskoj proizvodnji,
- neorganizovan otkup ovčarskih proizvoda (meso, vuna, mlijeko).

I pored navedenih teškoća neupitno je da je dostignut značajan nivo proizvodnje i da su se podsticaji pozitivno odrazili na dostizanje ovog nivoa proizvodnje. Područje Kantona Sarajevo je s geografskog i klimatskog aspekta povoljna prirodna sredina za ovaj vid primarne poljoprivredne proizvodnje jer raspolaže prirodnim pašnjacima koji su u velikoj mjeri neiskorišteni kao što je npr. područje Igmana, Bjelašnice i Nišićke visoravni.

Posebno je značajno istaći činjenicu da je u ovoj proizvodnji angažovan relativno velik broj gazdinstava sa područja Kantona, tako da je u 2010. godini 287 domaćinstva ostvarilo pravo na novčani podsticaj za uzgoj i držanje ovaca i u prosjeku svako domaćinstvo ima 143 grla, što je nivo proizvodnje na bazi koje domaćinstvo može osigurati svoju egzistenciju.

Mišljenja smo da bi ovaj vid proizvodnje, zbog prirodnog i geografskog položaja našeg Kantona, bio znatno izraženiji samo kada bi nadležne institucije kao i sama država učinili više na podsticanju poljoprivrednih proizvođača za bavljenje ovom proizvodnjom putem omogućavanja povoljne nabavke rasplodnih grla kvalitetnih pasmina ovaca koje su svojim genotipom i fenotipom kompatibilne sa klimatskim uslovima koji vladaju u našim brdsko-planinskim krajevima, kao i kroz organizovanje otkupa ovčarskih proizvoda sa garantovanom otkupnom cijenom.

3. Proizvodnja mesa (tov junadi i tov piladi)

Tov junadi i tov piladi su proizvodnje koje možemo smatrati kao najorganizovanije na području Kantona. Proizvodnja se odvija u namjenskim objektima, opremljenim savremenom opremom te definisanim plasmanom.

Farme koje se bave ovom vrstom proizvodnje su registrovane za obavljanje ove djelatnosti tako da kao pravna, odnosno registrovana fizička lica, zapošljavaju znatan dio radne snage, a ujedno izmiruju i druge poreske obaveze prema društvu.

Grafički prikaz obima proizvodnje brojlera izražen u broju kljunova.

Proizvodnja pilećeg mesa u posljednjem periodu imala je najveći iskorak. Međutim, iz grafičkog pregleda možemo vidjeti da je u 2009. godini došlo do pada proizvodnje u odnosu na prethodnu godinu. Niz je problema koji se negativno odražavaju na ovu proizvodnju, a posebno ističemo:

- neloyalna konkurencija,
- smanjen iznos podsticaja za ovaj vid proizvodnje.

I pored navedenih problema u 2010. godini došlo je do značajnijeg uvećanja proizvodnje, tako da su se podsticajne mjere najpozitivnije odrazile na ovu proizvodnju.

Grafički prikaz obima proizvodnje tovnih junadi izražen u broju grla.

Iz grafičkog prikaza obima proizvodnje tovnih junadi možemo vidjeti da je prisutan kontinuiran rast proizvodnje i u 2010. godini dostignuta je proizvodnja od 1.160 utovljenih grla junadi što iznosi 580 tona junećeg mesa i ova proizvodnja je postigla najveći iskorak u poređenju sa proizvodnjom iz prethodne dvije godine. Međutim, navedena proizvodnja samo simbolično zadovoljava potrebe Kantona Sarajevo tako da je neophodna dalja podrška kako bi se donekle zadovoljile potrebe Kntona za ovim proizvodom.

Tov piladi i tov junadi su proizvodnje koje su možda najviše ovisne od podsticajnih mjera. Naime, poljoprivrednici neznatan dio sirovina obezbjeđuju na vlastitoj farmi, što znači da su istu prinudni kupovati sa drugih područja bez dugoročno definisane nabavne cijene. Imajući u vidu da je u drugoj polovici 2010. godine došlo do znatnog povećanja cijene kabaste krme kao i koncentrata, sigurni smo da će u narednom periodu biti teško

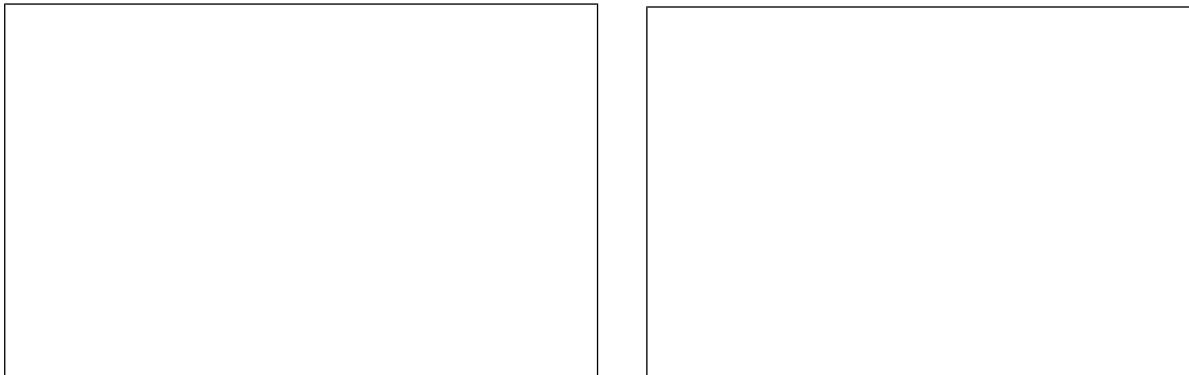
proizvesti konkurentan proizvod bez adekvatne podrške. Iz tog razloga sigurno je da proizvodnje pilećeg i junećeg mesa na području Kantona Sarajevo, bez podsticajnih mjera, neće ni biti u ovom obimu. To bi bio, s jedne strane, veliki hendikep za cjelokupnu privredu Kantona jer bi došlo do otpuštanja radne snage, a samim tim do smanjenja priliva sredstava u Budžet i penzioni fond. S druge strane, smanjenje obima proizvodnje bi doveo do bankrota samih poljoprivrednih proizvođača, a domaćinstava bi bila dovedena u stanje socijalne potrebe. Ovo govorimo iz razloga što znamo da su "veći" poljoprivredni proizvođači koji se bave ovom proizvodnjom uzeli kredite kako bi izgradili savremene objekte za smještaj stoke i nabavili savremenu opremu i mehanizaciju. Smanjenjem obima proizvodnje ovi objekti bi ostali poluprazni, a oprema neiskorištena, što bi dovelo do njihovog propadanja, a to nije u interesu ni poljoprivrednog proizvođača ni države.

4. Biljna proizvodnja

Na osnovu realizovane proizvodnje, cca 19% ukupnih novčanih sredstava namijenjenih za podsticaje u primarnoj poljoprivrednoj proizvodnji, se plasira u segmentu biljne proizvodnje. Od raspoloživih 14.916.97 ha oraničnih površina Kantona Sarajevo u 2010. godini zasijano je cca 942 ha pod žitaricama, ljekovitim biljem, povrćem i voćem, što predstavlja 6,3 % korištenja ovih površina na intenzivan način.

Značajno je napomenuti da je pokretanje ove proizvodnje inicirano pokretanjem programa novčanih podsticaja u poljoprivredi i kod iste je prisutan kontinuirani rast.

Grafički prikaz kretanja proizvodnje krompira i žitarica izražen u ha

Iz grafičkog pregleda vidi se kontinuirani rast proizvodnje i kod krompira i žitarica. Proizvodnja krompira je uvrštena u sistem podsticaja 2007. godine i od tog perioda ova proizvodnja ima veliki rast, tako da s pravom možemo konstatovati da su podsticaji dali jedan snažan impuls ovoj proizvodnji.

Također je prisutan i rast proizvodnje žitarica. Međutim, obim proizvodnje žitarica, u odnosu na mogućnosti, a i potrebe Kantona, je minoran, tako da na tržištu Kantona skoro i nema plasmana hljebnih žitarica proizvedenih na ovom području. Heljda je kultura koja je donedavno bila manje prisutna, ali je u zadnjih nekoliko godina dominantna žitarica na ovom području. Obzirom da proizvođači još nisu iznašli siguran plasman ove žitarice, očekivati je da će i ova proizvodnja u narednom periodu imati stagnaciju.

U 2009. godini pokrenut je program otkupa određenih poljoprivrednih proizvoda putem robnih rezervi. Nastavljanjem kontinuiteta realizacije ovog programa, zajedno sa realizacijom programa podsticaja, imao bi velike pozitivne efekte na poljoprivredu

Kantona. Naime, jedan od najvećih problema u poljoprivrednoj proizvodnji je pitanje sigurnog plasmana proizvoda uz definisanu cijenu. Na ovaj način, problem plasmana bio bi riješen, a poljoprivrednici bi imali jasniju predstavu o izvjesnosti i ekonomskoj opravdanosti pokretanja određene proizvodnje.

Raspoloživi zemljišni i klimatski resursi Kantona Sarajevo pružaju povoljne uvjete za razvoj određenih vidova voćarske proizvodnje.

U ratnom periodu skoro svi voćni zasadi su uništeni, zapušteni i degradirani. Obnova voćarstva pokrenuta je odmah poslije rata, a intenzivni zasadi voća podižu se u periodu početka implementacije podsticaja. Bitno je napomenuti da su novozasnovani voćnjaci intenzivnog karaktera, kojih je ranije bilo sasvim malo ili nimalo.

U periodu 2004-2010. godina zasnovano je cca 82 ha intenzivnih voćnih nasada. Imajući u vidu činjenicu da su prijeratni zasadi potpuno uništeni, voćarska proizvodnja na Kantonu Sarajevo bazira se na ovim površinama. Ove površine ni simbolično ne mogu zadovoljiti potrebe Kantona za ovim proizvodom.

Niz je faktora koji opterećuju voćarsku proizvodnju:

- za pokretanje ovog vida poljoprivrede potrebna su značajna ulaganja po jedinici površine,
- relativno dug period od ulaganja sredstava do povrata istih kroz realizaciju proizvodnje,
- za kontinuiran i siguran plasman neophodni su prerađivački, otkupni i skladišno - rashladni kapaciteti kojih na području Kantona trenutno nema, ili su tek u fazi izgradnje,
- nelokalna konkurencija,

Iz gore navedenog mali broj poljoprivrednika opredjeljuje se za podizanje voćnjaka, a ako se i opredijele onda su to površine do jednog hektara.

Ipak i pored nabrojanih poteškoća, zadnjih godina u Kantonu Sarajevo zasadeni su uzorni voćnjaci, uglavnom sa jabukom, kruškom i šljivom, najviše na području Ilijaša, Hadžića i Vogošće na kojima se provodi cjelovita agro i pomotehnika.

Iako Kanton Sarajevo nema najpovoljnije pomo-ekološke uslove za proizvodnju voća kao neki drugi regioni u BiH, ipak i u takvim uslovima, pravilnim izborom vrsta i sorti (šljiva, jabuka, kruška i neke vrste jagodastog voća) se pruža mogućnost za uspješno organizovanje proizvodnje voća za ukupne vlastite potrebe kao i za djelomično zadovoljenje potreba sarajevskog tržišta. Voćarska proizvodnja u Kantonu Sarajevo predstavlja granu poljoprivrede koja može biti konkurentna na tržištu, a prije svega zbog prirodnih uslova, uglavnom nezagađene sredine, relativno niske cijene radne snage kao i koncentracije stručnih i obrazovnih institucija, kadrova i drugih faktora od značaja za razvoj, kako voćarstva tako i ukupnog sektora za proizvodnju hrane.

Stoga je neophodan dodatni stimulans voćarskoj proizvodnji u smislu podsticanja same proizvodnje po kg prinosa, a ne samo podsticanje zasnivanja voćnjaka.

Ovo posebno ističemo iz razloga što bi ovim vidom podsticaja uticali na poljoprivredne proizvođače da još više ulože truda u pravilno održavanje već zasnovanih voćnjaka, tj. u provođenje agrotehničkih mjera na voćnjaku, a pogotovo u periodu njegove pune rodnosti. Uvidom na terenu kroz naš rad došli smo do spoznaje da se na velikom broju novozasnovanih voćnjaka ne provode potrebne agrotehničke mjere ili se one pogrešno provode (pomotehničke mjere-nepravilna rezidba). To sve ima za posljedicu manji prinos na voćnjaku iz godine u godinu. Provođenjem podsticajnih mjera po kg

prinosa bi motivisalo poljoprivredne proizvođače da se i sami, uz stručnu pomoć službenika Odjeljenja za poljoprivredne stručne poslove, edukuju u pravilnom provođenju agrotehničkih mjera, a sve u cilju ostvarivanja što veće dobiti od njihovog voćnjaka.

5. Kapitalna ulaganja – investicije u poljoprivredna gazdinstva

U 2007. godini po prvi put su u Odluku o novčanim podsticajima uvršteni podsticaji za investicije u poljoprivredna gazdinstva.

Također i Zakonom o novčanim podsticajima, obuhvaćen je ovaj vid podrške i smatramo ga možda jednim od najbitnijih vidova podrške primarnoj poljoprivrednoj proizvodnji, jer nema značajnije poljoprivredne proizvodnje bez odgovarajuće opreme i savremene mehanizacije, te je i podrška ovakvim investicijama potpuno opravdana.

U tabeli br.10. dat je pregled realizovanih podsticaja za 2008., 2009. i 2010. godinu izražen u KM.

Tabela br. 10.

	INVESTIRANJE U POLJOPRIVREDNA GAZDINSTVA	2008 (KM)	2009 (KM)	2010 (KM)
1. 1	Izgradnja objekata	348.922,70	132.060,60	70.759,80
2. 2	Nabavka steonih junica za formiranje stada	140.000,00	5.000,00	0,00
3. 3	Nabavka mehanizacije i opreme	254.430,38	166.851,25	240.710,95
4. 4	Projekti zasnivanja voća	0,00	0,00	0,00
	UKUPNO	743.353,08	303.911,85	311.470,75

Iz navedenog pregleda možemo vidjeti da kontinuirano dolazi do smanjenja investicija u poljoprivredna gazdinstva. Jedan od razloga ovakvog stanja je negativna refleksija globalne ekonomske krize na poljoprivrednu proizvodnju.

Također, treba navesti činjenicu da je Zakonom o novčanim podsticajima, a koji je stupio na snagu početkom 2008. godine, kao jedan od uslova za ostvarivanje podsticaja za izgradnju objekata, propisana obaveza posjedovanja građevinske dozvole. Ova činjenica je zbog različitih razloga znatno uticala na intenzitet izgradnje ovakvih objekata.

Nova vrsta podsticaja za nabavku poljoprivredne mehanizacije je znatno doprinijela intenzivnoj nabavci nove poljoprivredne mehanizacije. Procjenjujemo da su individualni poljoprivredni proizvođači nabavili nove mehanizacije za poljoprivredu u vrijednosti preko 1.500.000,00 KM.

ZAKLJUČAK

Ekonomska kriza koja je bila izražena u 2009. i 2010. godini negativno se odrazila i na poljoprivredu. Realizovani iznos prava na podsticaje kontinuirano je u opadanju od 2008. godine. Međutim, iz navedenih pokazatelja o realizovanoj proizvodnji možemo vidjeti da je obim proizvodnje rastao kod više vidova poljoprivredne proizvodnje, posebno onih proizvodnji koje imaju najbolje uvjete na ovom području gdje posebno ističemo ovčarstvo,

proizvodnju mesa i mlijeka i proizvodnju krompira. Kod određenih vidova proizvodnji zabilježen je blagi pad, a što je posebno izraženo kod investiranja u poljoprivredna gazdinstva. U analiziranju ovih proizvodnji naveli smo moguće razloge ovakvog stanja.

Ako sveobuhvatno posmatramo stanje poljoprivredne proizvodnje na području Kantona Sarajevo, može se vidjeti da je u proteklom periodu Program podsticajnih mjera dao jedan snažan impuls primarnoj poljoprivrednoj proizvodnji na području Kantona Sarajevo. Da bi se nastavio ovakav trend razvoja poljoprivrede, neophodna je i dalja podrška kako bi se poljoprivredna gazdinstva osposobila za proizvodnju kvalitetnih i konkurentnih proizvoda u skladu sa definisanim standardima. Razvojem poljoprivrede mogu se postići sljedeći ciljevi:

- proizvodnja hrane na ovom području uz smanjenu potrebu za uvozom,
- korištenje prirodnih resursa na adekvatan način,
- ravnomjeran razvoj Kantona,
- zaštita okoliša i očuvanje prirodne sredine,
- razvoj ruralnih dijelova uz omogućavanje povratka stanovništva na ova područja,
- stvaranje ekonomski održivih farmi,
- aktiviranje procesa zapošljavanja u poljoprivredi i dr.

Da bi se postigli navedeni ciljevi, odnosno da bi se nastavio trend razvoja poljoprivrede, u narednom periodu potrebno je poduzeti:

- Uskladiti kantonalni Zakon sa novim Zakonom o novčanim podrškama i ruralnom razvoju u Federaciji BiH („Službene novine Federacije BiH“, broj 42/10) kojim je propisano da su Federalno ministarstvo poljoprivrede i kantonalna ministarstva mjerodavna za poslove poljoprivrede dužna osigurati harmonizaciju mjera novčanih podsticaja. Ovim Zakonom je propisano da kantonalna ministarstva ne mogu podsticati proizvodnje koje se podstiču federalnim Zakonom. U segmentu diferenciranja proizvodnji koje se podstiču treba izvršiti redefinisane kriterija i povećanje proizvodnog minimuma, kao preduslova za ostvarenje podsticaja, a u cilju stimulisanja robnih, tržišno orjentisanih poljoprivrednih proizvođača.
- Nastaviti sa izgradnjom sistema direktnih novčanih podsticaja, ali i subvencija, za oblast primarne poljoprivredne proizvodnje, pri čemu akcenat treba biti na investicionim ulaganjima i proizvodnji koja se može na tržištu uspješno nositi sa konkurencijom.
- Daljnjim razvojem sistema podsticaja u primarnoj poljoprivrednoj proizvodnji, preferirati robne proizvođače, odnosno one proizvođače kojima je to osnovna djelatnost.
- U cilju obezbjeđenja sigurnosti poljoprivrednih proizvođača, izgrađivati sistem otkupa tržišnih viškova koji mogu uspješno kvalitetnom cijenom supstituirati uvoz.
- U cilju efikasnije implementacije novčanih podsticaja u primarnoj poljoprivrednoj proizvodnji, obezbijediti materijalno i kadrovsko jačanje pratećih institucija, prvenstveno Odjeljenja za poljoprivredne stručne poslove.

SADRŽAJ

	Strana
U V O D	2
I. ZAKONSKI OKVIR	3
II. REALIZACIJA KANTONALNIH PODSTICAJA	6
1. Realizacija podsticaja po vidovima proizvodnje	6
2. Realizacija podsticaja po općinama	10
III. REALIZACIJA FEDARALNIH NOVČANIH PODSTICAJA	13
IV. EFEKTI PODSTICAJA NA POLJOPRIVREDNU PROIZVODNJU	14
1. Proizvodnja mlijeka	14
2. Uzgoj ovaca	15
3. Proizvodnja mesa (tov junadi i tov piladi)	
16	
4. Biljna proizvodnja	
18	
5. Kapitalna ulaganja - investicije u poljoprivredna gazdinstva	
20	
ZAKLJUČAK	